

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

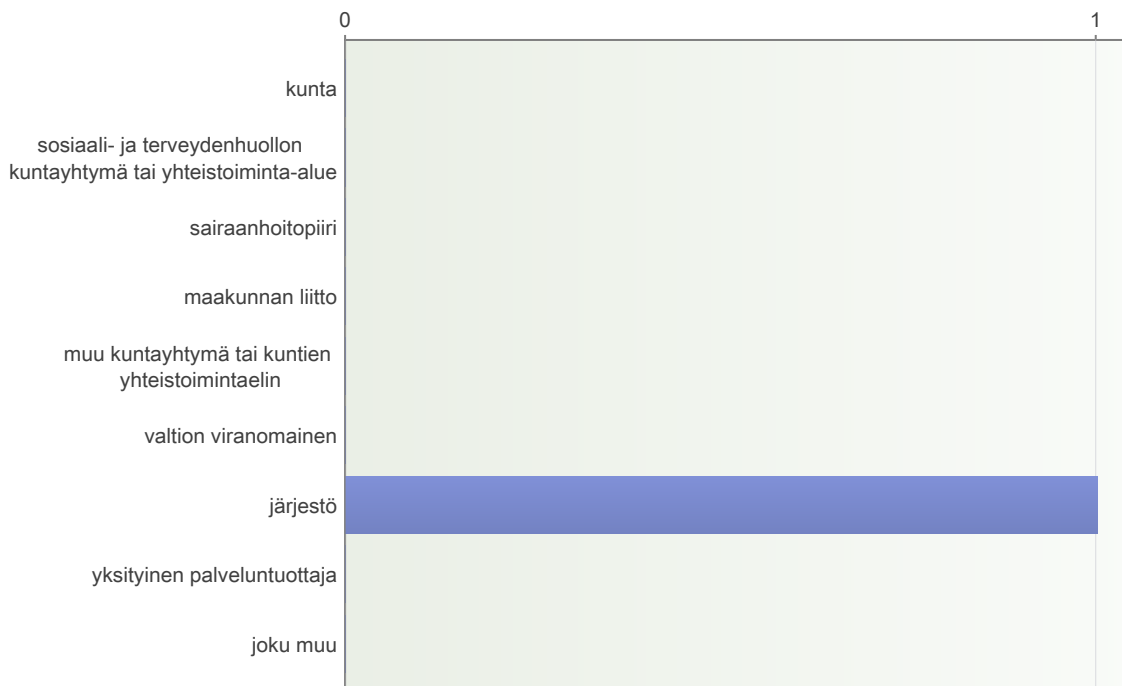
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Etelä-Karjalan Yrittäjät	Jami Holtari	jami.holtari@yrittajat.fi	14.12.2017	hallitus

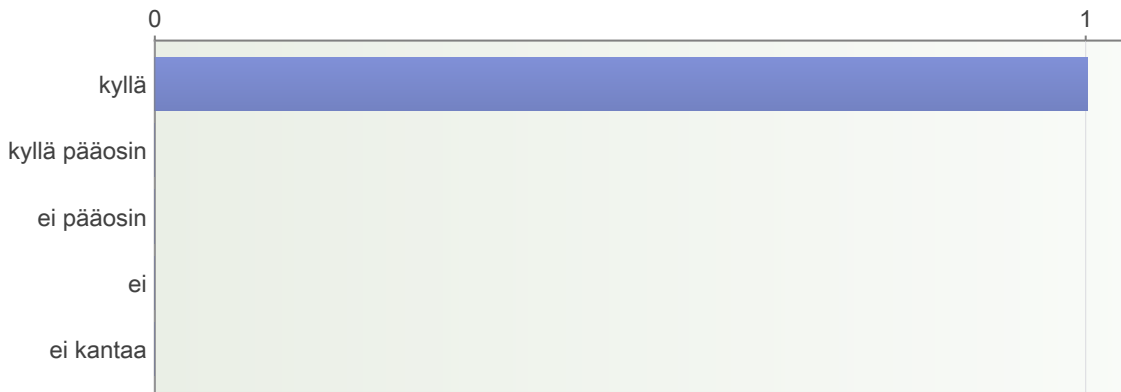
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitys mahdollistaa kaikkien sote-ammattilaisten osallistumisen sote-palvelujen tuottamiseen, mikä lisää palvelutuottajien määrää. Tämä parantaa merkittävästi palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, erityisesti perustason palveluissa. Valinnanvapaus avaa kaikille suomalaisille mahdollisuuden päästä nopeammin hoitoon ja saada hoitoa oikeaan aikaan. Tämä puolestaan parantaa hoidon vaikuttavuutta ja sitä kautta kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Uuden yrittäjyyden mahdollistaminen edistää myös uusien palvelujen ja innovaatioiden syntymistä sote-palveluihin. Henkilön tarvitsemien palveluiden integroiminen kaikkia palveluntuottajia sitovan asiakassuunnitelman avulla parantaa paljon hoitoa ja tukea tarvitsevien henkilöiden palvelun vaikuttavuutta. Kun tähän yhdistetään sote-tiedon integraatio, paranee paljon sote-palveluja tarvitsevien henkilöiden palvelu merkittävästi nykyisestä, mikä edistää terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista. Hoidon ja hoivan ohella terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen vaatii vahvaa panostusta terveyden edistämiseen ja sairauksien ennaltaehkäisyyn. Tehokkain keino tähän on liikunta ja toimintakyvyn ylläpitäminen. Terveyttä edistävä liikunta ja arjessa selviytymistä tukevat palvelut tulee tunnistaa yhdeksi keinoksi kaventaa hyvinvointieroja ja sisällyttää jatkossa osaksi sote-palvelujen kokonaisuutta.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapaus vahvistaa asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia huomattavasti nykytilaan verrattuna. Erityisesti asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti tarjoavat asiakkaalle hyvän tavan vaikuttaa omiin palveluihinsa ja tietyn arjen elämiseen. Asiakkaan valinnanvapauden myötä palveluiden tuottajien on kehitettävä jatkuvasti toimintansa laatua, jotta ne pystyvät säilyttämään asiakkaansa. Valinnanvapaus on siksi laatua ja tehoa tuova voima.

Valinnanvapaus on asiakkaalle oikeus. Lakiluonnoksen mukaan asiakkaalla on mahdollisuus kieltäytyä asiakassetelistä tai henkilökohtaisesta budjetista sekä jättää valitsematta sote-keskus. Tässä tapauksessa maakunta osoittaa asiakkaalle sote-keskuksen ja järjestää muut palvelut liikelaitoksensa kautta, mikä vastaa nykytilannetta. Valinnanvapaus siis vahvistaa asiakkaan niin halutessa hänen itsemääräämisoikeutta, mutta ei heikennä kenenkään asemaa nykytilaan verrattuna.

Valinnanvapauteen kuuluu oikeus vaihtaa palveluntuottajaa, jos asiakas ei ole tyytyväinen saamaansa palveluun. Jo pelkkä uhka asiakkaan menettämisestä kannustaa palveluntuottajia parempaan laatuun, asiakaspalveluun ja vaikuttavuuteen. Palvelujen paremmasta laadusta hyötyvät myös ne henkilöt, jotka eivät itse aktiivisesti halua tehdä valintaa.

7. 3.Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

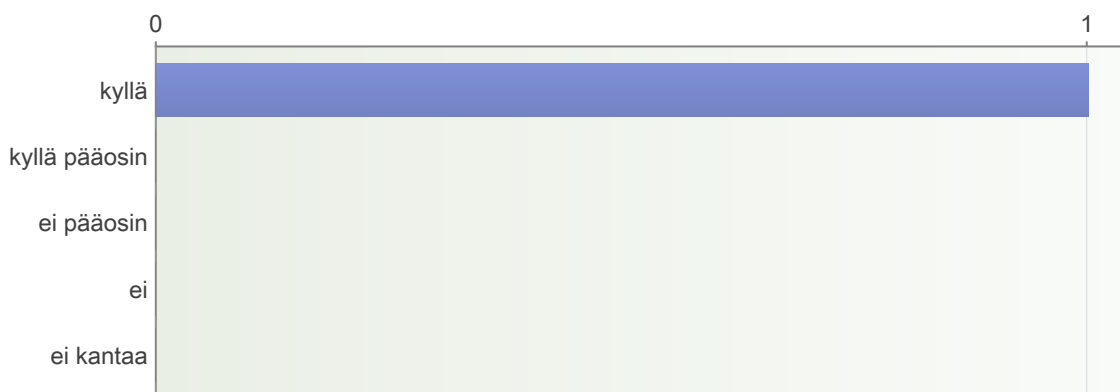
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos tarjoaa tähän mahdollisuuden, mutta asiakkaan mahdollisuuksiin vaikuttavat merkittävästi myös maakuntien tulevat päätökset lain soveltamisessa.
Maakuntien päätöksistä, esimerkiksi palveluntuottajille asetettavista kriteereistä ja korvauksista, riippuu, annetaanko yrittäjille ja järjestöille mahdollisuus toimia palveluntuottajina.
On järjestäjän eli maakunnan ja sen asukkaiden etu, että maakunnassa toimii useita erilaisia palveluntuottajia. Siksi esitämme, että maakuntalakiin (7 §) osaksi maakuntien järjestämisvastuuta säädetään vastuu palvelumarkkinoiden toimivuudesta. Näin voidaan vahvistaa järjestäjän roolia ja asemaa.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kaikkia palveluntuottajia sitova asiakassuunnitelma on hyvä keino sovittaa yhteen asiakkaan tarvitsemat palvelut. Toinen keskeinen väline on sote-tietojen digitalisointi ja avaaminen kaikille asiakkaalle palveluja tuottaville. On selvää, että teknologian kehityksen myötä tiedon liikkuminen ja hyödynnettävyys paranevat ja kehittyvät nopeasti.
Henkilökohtainen budjetti on pitkäaikaista tukea tarvitsevien asiakkaiden kohdalla asiakaslähtöinen ja inhimillinen keino sovittaa palvelut yhteen. Näin vahvistetaan henkilön itsemääräämisoikeutta ja oikeutta rakentaa itse oma arkensa.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

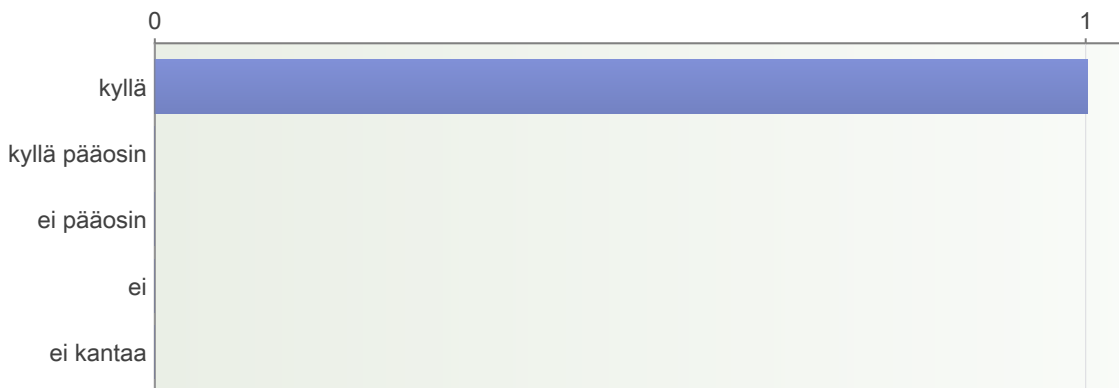
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos parantaa merkittävästi palvelujen integraatiota verrattuna nykytilaan. Kaikkien sote-palvelujen järjestäminen ja rahoitus kootaan maakunnille, mikä parantaa sote-palvelujärjestelmän johtamista. Hoidon vaikuttavuutta, laatua ja sujuvuutta parantavassa integraatiossa keskeistä on tiedon integraatio. Sote-uudistukseen liittyvä asiakastietojärjestelmien yhteensopivuuden ja Kanta-palvelujen kehittäminen toteuttavat tiedon integraation. Tietojärjestelmien kehittämisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että palvelutuottajille niistä ja niiden käyttämisestä aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisina. Vaikuttavin integraatio on henkilötasolla tapahtuva integraatio, joka toteutuu yksilöllisessä asiakassuunnitelmassa, johon kootaan kaikki henkilön tarvitsemat palvelut.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

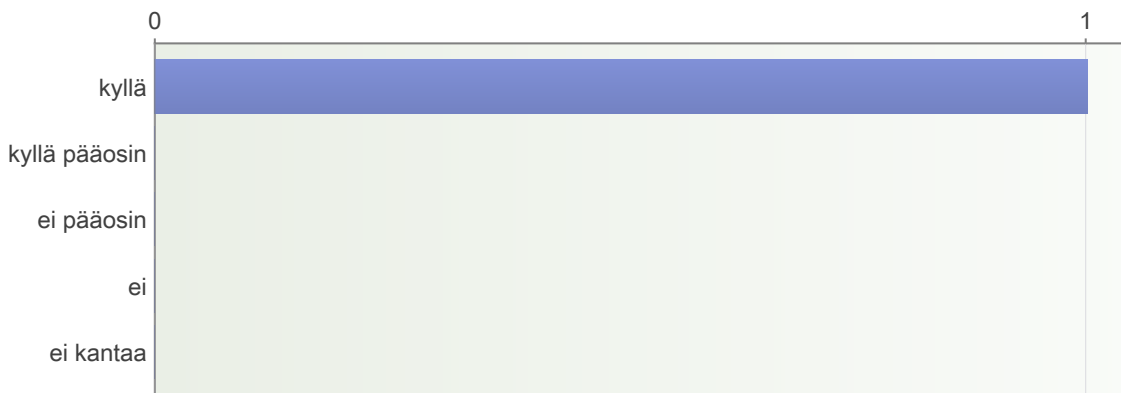
14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos antaa maakunnalle hyvät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen. Esitämme, että järjestäjän valtaa vahvistetaan säätämällä vastuu palvelumarkkinoiden toimivuudesta osaksi maakuntalain järjestämisvastuuta. Tämä vahvistaisi maakunnan asemaa erityisesti suhteessa omaan tuottajaan eli liikelaitokseen. Sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamisessa keskeisenä keinona on monituottajamallin hyödyntäminen. Maakuntapäätäjille pitää taata vahva asema perustella monituottajamallia suhteessa oman liikelaitoksen tuotannosta esitettäviin vaatimuksiin.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

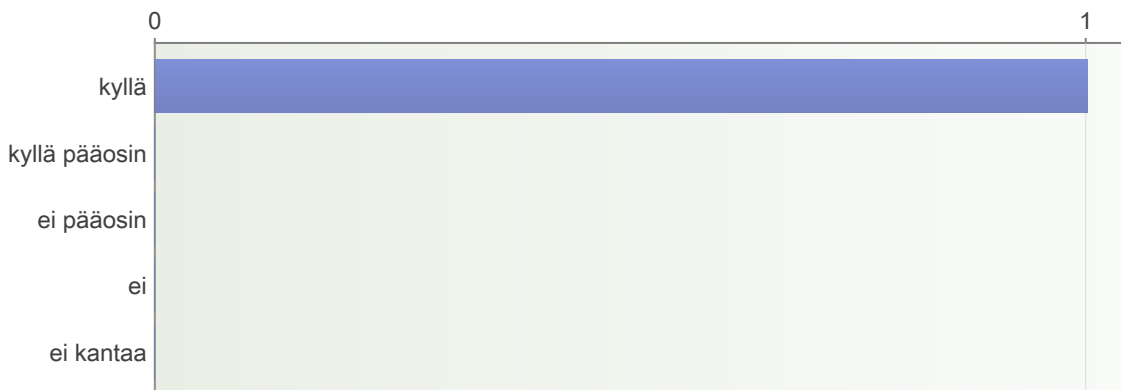
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden mukanaan tuoma kilpailullisuus edistää innovaatioita. Tutkitusti erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten rooli innovaatioiden kehittämisessä ja käyttöön otossa on merkittävä. Siksi on välttämätöntä huolehtia, että sote-alan toimintaympäristö muodostuu sekä olemassa olevaa että uutta yrittäjyyttä edistäväksi. Tutkimusten mukaan terve kilpailu terveyspalveluissa parantaa ennen kaikkea vaikuttavuutta ja johtamista. Parempi johtaminen on välttämätön edellytys toimintatapojen muutokselle.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden ja monituottajamallin luoma terve kilpailu kannustaa tuottajia parantamaan palvelujen laatua ja kustannustehokkuutta.

Kustannusten kasvun hillinnän kannalta oleellista on myös sote-palvelujen painopisteen siirtäminen erikoistason palveluista perustasolle sekä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kustannusten kasvun leikkaus tulee kohdistaa ennen kaikkea erikoistasolle, merkittävästi erikoissairaanhoidon kustannustehokkuuden parantamiseen.

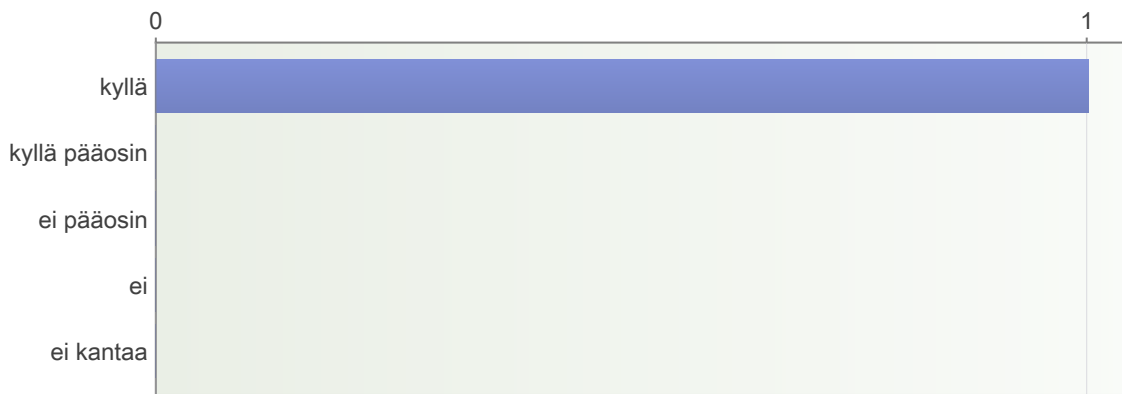
Erikoissairaanhoidossa on käsityksemme mukaan merkittävä tehostamisen potentiaali.

Tärkein keino tähän on samanlaisen ja vertailukelpoisen kustannuslaskennan noudattaminen kaikissa maakunnissa ja niiden liikelaitoksissa. Tämä mahdollistaa avoimen vertailun ja tehostamisvaatimusten kohdentamisen oikein. Lisäksi on tärkeää, että erikoissairaanhoidoakin avataan valinnanvapaudelle, jotta voidaan hyödyntää terveen kilpailun edut.

Sosiaalipalveluissa keskeistä on oikeanaikaisella ja ennakoivalla palvelulla keventää asiakaskunnan hoidon tarvetta. Mitä paremmin pystymme tukemaan henkilöiden itsenäistä selviämistä arjessa, sitä parempi sekä inhimillisesti että kustannusten näkökulmasta.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Riittävien palvelujen turvaamiseksi maakunnalla on lisäksi käytössään mahdollisuus järjestää suoran valinnan palveluja ostopalveluina tai ns. SGEI-menettelyllä eli antamalla maakuntalain 116 § mukainen julkinen palveluvelvoite. Nämä keinot turvaavat suoran valinnan palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden aukottomasti.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pk-yrittäjien näkökulmasta ongelmallinen on erikoisalojen sisällyttäminen sote-keskuksen lakisääteiseen palveluvalikoimaan. Vaatimus muodostaa erityisesti valinnanvapauden alkuvaiheessa haasteen pk-yrittäjien pyörittämien sote-keskusten syntymiselle.
Ehdotamme, että velvoite erikoisaloista sote-keskusten palveluvalikoimassa eli 2 momentti poistetaan.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

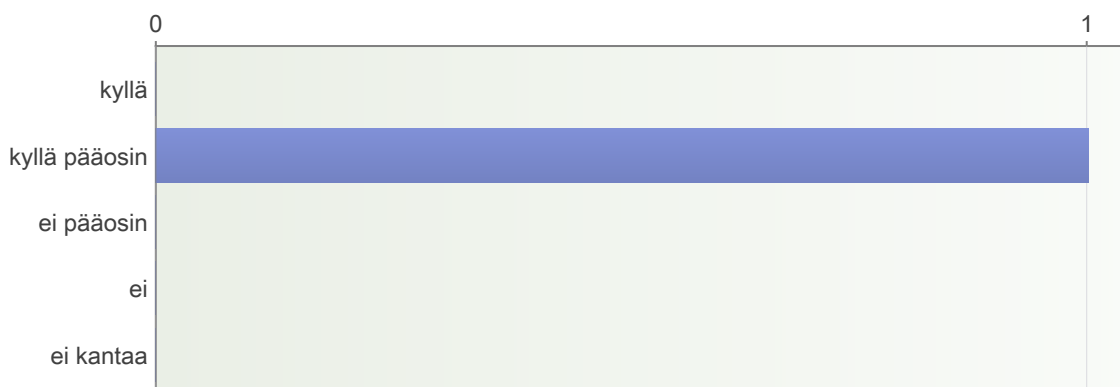
24. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suun terveydenhuollon palveluvalikoima on kattava. Ongelmana on, että nykyinen julkinen rahoitus ei riitä pykälässä määritellyn palveluvalikoiman tuottamiseen. Vaikka kilpailun lisääntymisen myötä alan tuottavuus paranee, arvioimme, että rahoitusvaje on vuositasolla noin 300 miljoonaa euroa.
Kapitaatorahoitus soveltuu huonosti suun terveydenhuoltoon. Se soveltuu vain terveystarkastuksiin ja ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin neuvonnan ja konsultoinnin osalta. Suun terveydenhuoltoon on kehitettävä siirtymäkauden aikana ennaltaehkäisyyn ja suunterveydestä huolehtimiseen kannustava korvausjärjestelmä.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Sote-keskusten palveluvalikoiman määrittelevän momentin 1 kohdassa 6 mainitut laboratorio- ja kuvantamispalvelut tulee määritellä tarkemmin asetuksella.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

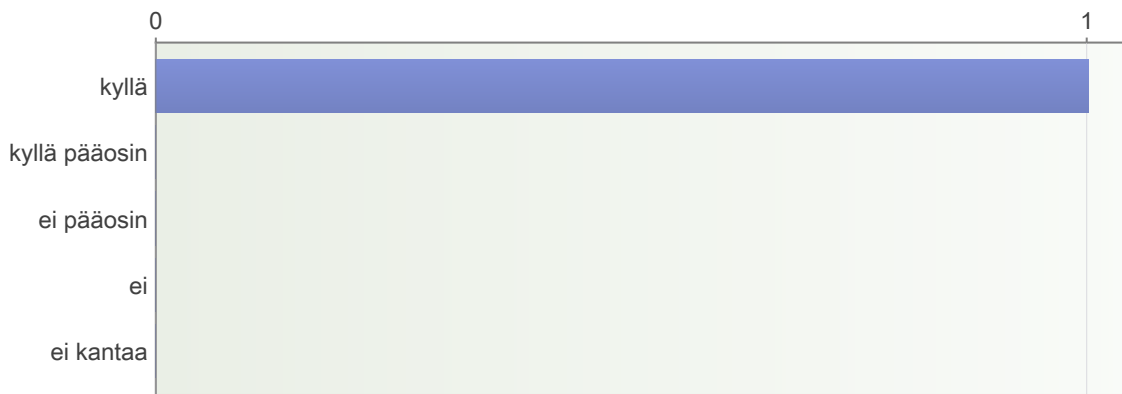

28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

30. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

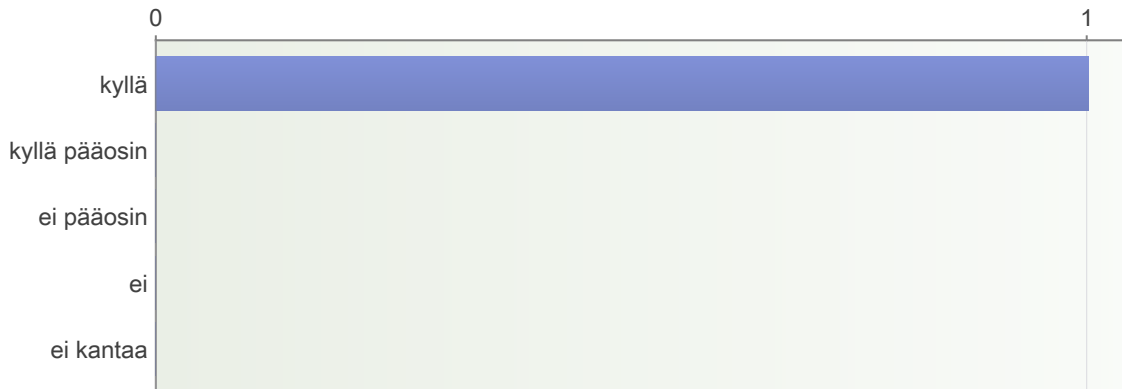

32. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

34. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteli on erittäin hyvä keino toteuttaa valinnanvapautta sekä asiakkaan, olemassa olevien pk-yrittäjien että uuden yrittäjyyden näkökulmasta. Hallituksen yhtenä tavoitteena ollut varmistaa, että pk-yrittäjät voivat toimia sote-palvelujen tuottajina myös jatkossa. Tämän tavoitteen kannalta asiakasseteli on äärimmäisen tärkeä.

Palvelusetelistä noin kymmenen vuoden aikana kertyneiden kokemusten perusteella on kuitenkin välttämätöntä, että sote-palvelujen järjestäjälle eli maakunnille säädetään velvoite ottaa asiakasseteli käyttöön ja tarjota sitä asiakkaalle. Muuten vaarana on, että setelin käyttö jää mitättömäksi.

Palvelusetelikokemukset kertovat myös, että kun palveluseteli on otettu käyttöön, kokemukset siitä ovat myönteisiä kaikilla osapuolilla – sote-palvelujen järjestäjillä, asiakkailla ja yrittäjillä. Myös tämä on vahva perustelu maakunnan veloitteelle käyttää ja tarjota asiakasseteliä.

Asiakasseteli tulisi ottaa käyttöön kohdassa 11 mainituissa kiireettömässä asiakassuunnitelmaan perustuvissa sairaanhoidollisissa käynneissä terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle sekä potilaan pitkäaikaisen sairauden hoitoon liittyvissä kontrollikäynneissä heti valinnanvapauden alkaessa. Kuten yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, asiakkaan näkökulmasta on tarkoituksenmukaista saada toistuvat käynnit lähempänä kotia kuin etäämmällä sairaalan tiloissa. Asiakasseteli

myös mahdollistaa pidempiaikaisen hoitosuhteen samaan ammattihenkilöön, mikä on kyselytutkimusten mukaan pitkäaikaisairausta sairastavien potilaiden keskeinen toive. Lisäksi kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi gynekologian tapaan mainita myös silmätaudit, koska näiden erikoisalojen palvelutuotanto nykytilanteessa on verrattavissa toisiinsa.

Hoidon sujuvuuden parantamiseksi asiakassetelin käyttökohteisiin tulisi sisällyttää myös asiakkaan hoitoon liittyvät lääkinälliset tutkimukset. Nämä palvelut ovat selkeitä tuotteistaa ja hinnoitella. Myös niiden myöntämisen kriteerit voidaan määrittellä hyvin etukäteen.

Asiakassetelijärjestelmä myös kannustaa maakunnan tuotteistamaan ja hinnoittelemaan omat palvelunsa, mikä edistää palvelutuotannon kustannustehokkuuden kehittämistä.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälässä on varsin kattavasti annettu maakunnalle mahdollisuus olla käyttämättä asiakasseteliä. Sitä, milloin maakunta voi vetäytyä velvollisuudestaan tarjota asiakasseteli listatuissa palveluissa, tulisikin tarkentaa lain perusteluissa, jotta rajausta ei käytetä väärin – esimerkiksi oman tuotannon tukemiseen. On esimerkiksi vaikea kuvitella tilannetta, jossa olisi asiakkaan edun mukaista, että maakunta rajaisi kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut tai kohdassa 7 tarkoitetut kuntoutuksen palvelut asiakassetelien ulkopuolelle.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

40. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on lähtökohtaisesti oikeus saada asiakasseteli 24 § listattujen palveluiden hankkimiseksi, kun maakunnan liikelaitos on todennut palvelutarpeen. Kyseisen palvelutarpeen olemassa olon ja oikeutuksen asiakassetelin saamiseksi määrittelee viranomaistaho. Asiakassetelin myöntäminen tulee olla mahdollista myös asiakasta näkemättä ja niin, että oikeus kyseiseen asiakasseteliin muodostuu pelkästään Kanta-järjestelmään kirjatun lähetteen pohjalta.

Asiakas voi myös kieltäytyä hänelle tarjotusta asiakassetelistä, joten asiakkaan oikeuksien voi katsoa olevan määritellyt tarkoituksenmukaisesti. Asiakkaan oikeuksien toteutumisen näkökulmasta on oleellista, että asiakas saa riittävästi tuottajia tasapuolisesti kohtelevaa tietoa ja neuvontaa asiakassetelistä ja sen käyttämisestä.

Asiakkaan tosiasialliseen mahdollisuuteen käyttää asiakasseteliä vaikuttaa myös asiakassetelin arvo.

Momentissa 5 säädetään, että ”asiakassetelin arvo on määriteltävä siten, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus valita sillä maakunnan hyväksymä palveluntuottaja”. Lisäksi asiakassetelin arvon määrittelyssä tulisi

ottaa huomioon myös kotikäynneistä ja pitkistä matkoista aiheutuvat kustannukset.

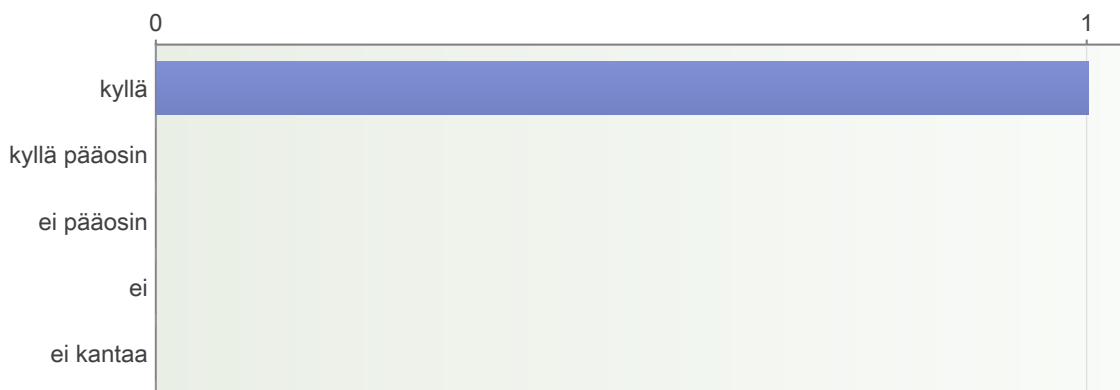
Palvelusetelistä saatujen kokemusten perusteella setelin oikean arvon määrittely on ollut joskus haasteellista.

Nyt laissa oleva linjaus on hyvä, mutta sen toteutumista on syytä valvoa tarkasti, jotta lain tavoite täyttyy.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakassetelin arvon lisäksi itse lisäpalveluita”. Tämä on hyvä ja välttämätön linjaus, jota tulisi vielä tarkentaa toteamuksella, että oikeus lisäpalvelujen ostoon koskee kaikkia asiakassetelillä tuottavia palveluja.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

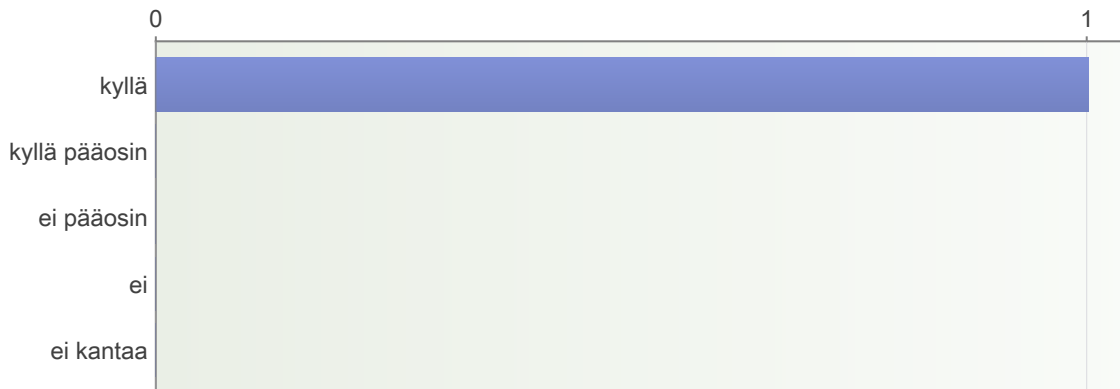

44. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

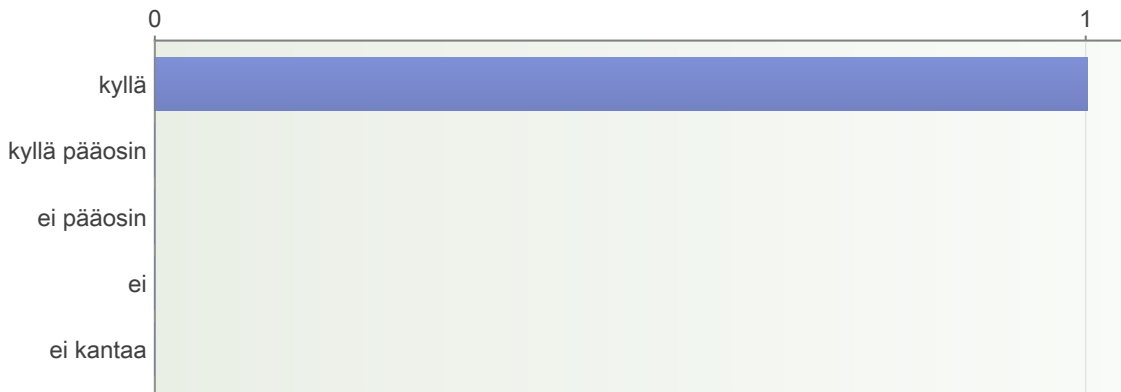
46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti on erittäin hyvä keino toteuttaa valinnanvapautta. Sen toteutuksessa on varmistettava, että asiakkaalle jää tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa asiakassuunnitelman mukaisten palvelujen painotuksiin, yksityiskohtaiseen sisältöön ja esimerkiksi ajalliseen jaksottamiseen.
Osaksi henkilökohtaista budjettia tulee voida sisällyttää esimerkiksi terveyttä ja toimintakykyä edistäviä liikuntapalveluja ja arjessa selviämistä tukevia kotityöpalveluja sekä esimerkiksi lääkkeiden annosjakeluja. Näiden palvelujen avulla voidaan kevyillä palveluilla ennaltaehkäistä raskaampaa palvelutarvetta ja näin saavuttaa sekä inhimillisesti että kustannusnäkökulmasta parempi lopputulos.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

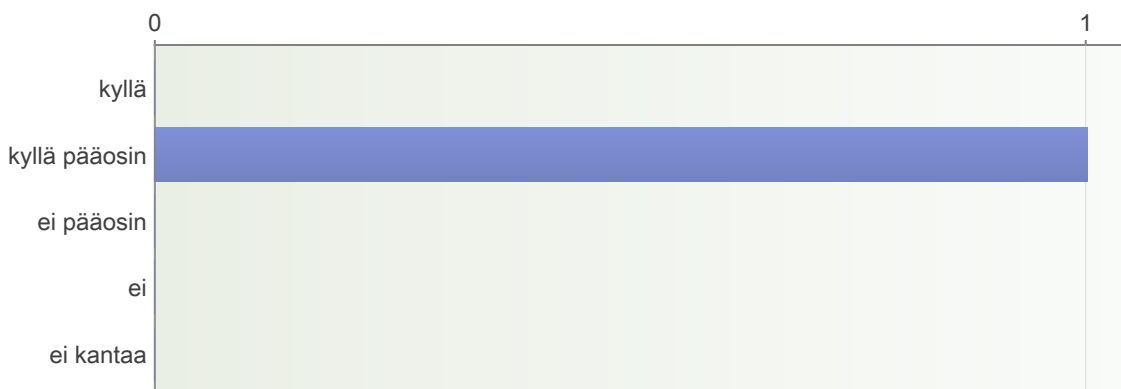
48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Riittävällä, erilaisia tuottajia ja asiakasryhmiä tasapuolisesti kohtelevalla neuvonnalla ja ohjauksella on ratkaiseva rooli valinnanvapauden tosiasiallisessa toteutumisessa. Siksi on syytä varmistaa, että se toteutuu myös käytännössä. Ehdotamme, että esimerkiksi Valvira (tuleva Luova) tai KKV arvioi neutraalin ohjauksen ja neuvonnan toteutumista seuraamalla asiakassetelien ja henkilökohtaisen budjetin käyttöä sekä keräämällä asiakkaiden ja palveluntuottajien palautetta säännöllisesti.
Yksilöllinen, eri palveluntuottajien kirjauksista täydentyvä ja kaikkia palveluntuottajia sitova asiakassuunnitelma luo hyvät edellytykset asiakkaan tarpeet tyydyttävän palvelukokonaisuuden toteuttamiselle.
Asiakassuunnitelma on keskeinen välinen palvelujen integraatiossa. Se myös vahvistaa asiakkaan oikeuksia ja parantaa mahdollisuuksia toteuttaa palvelut asiakkaan tarpeita vastaavasti.
Asiakassuunnitelmasta ei kuitenkaan saa tehdä liian jäykkää työkalua, vaan sen laatimisessa tulee tunnistaa erilaisten asiakasryhmät.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kaikkien palveluntuottajia koskevien hyväksymismenettelyjen lähtökohtana tulee olla, että jos tuottaja on palvelutuotantoa koskevan lain perusteella (laki sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta) hyväksytty sote-palvelujen tuottajaksi, tuottaja hyväksytään myös valinnanvapauspalvelujen tuottajaksi. On vaikea kuvitella asianmukaisia perusteluja sille, että lain vaatimukset täyttävä palveluntuottaja ei olisi kelvollinen tuottamaan valinnanvapauspalveluja.

Lisäksi korostamme, että kaikkien hyväksymiskriteerien ja vaatimusten on kohdeltava kaikkia palveluntuottajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Vaatimusten tulee olla kohtuullisia ja suhteessa tuotettavaan palveluun. Sekä vaatimusten asettamisessa että tuottajien hyväksymisessä on toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

39 § asetettu vaatimus sille, että sote-keskuksen on tuotettava sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta siten, että palvelun toteuttaa suoran valinnan palveluntuottajaan palvelussuhteessa oleva henkilöstö, on kohtuuton. Käytännössä tämä voi estää pk-yrittäjien pyörittämien sote-keskusten syntymisen ja heikentää suoran valinnan palvelujen tarjontaa erityisesti pienemmän väestöpohjan alueilla.

Valinnanvapauskokeiluissa mukana olevilta sote-yrittäjiltä saamamme arvion mukaan kokoaikaisen sosiaalihuollon ammattilaisen työllistäminen vaatisi vähintään kymmenen yleislääkäriä työllistävän sote-keskuksen.

Ymmärrämme ja jaamme tavoitteen siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välistä yhteistyötä ja tietoisuutta toisen sektorin palveluista ja toimintatavoista on lisättävä. Asiakkaan näkökulmasta on tärkeää, että sosiaalihuolto integroidaan kiinteäksi osaksi sote-keskuksen arkea. Perinteisesti terveydenhuoltoa painottavan näkökulman pitää muuttua laajemmaksi ja asiakas pitää nähdä kokonaisuutena.

Mutta mihin perustuu näkemys siitä, että tämä voisi toteutua vain, jos sosiaalihuollon ammattilainen on palvelussuhteessa sote-keskukseen? Päinvastoin on todennäköistä, että sosiaalipalvelujen rooli vahvistuu huomattavasti enemmän, jos annamme alan osajille mahdollisuuden tuottaa näitä palveluja myös yrittäjänä. Esitämme, että vaatimus, että sote-keskuksen on tuotettava sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta siten, että palvelun toteuttaa suoran valinnan palveluntuottajaan palvelussuhteessa oleva henkilöstö, poistetaan. Palvelu voi olla kiinteä osa sote-keskuksen toimintaa, vaikka se toteutettaisiin sopimussuhteessa.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

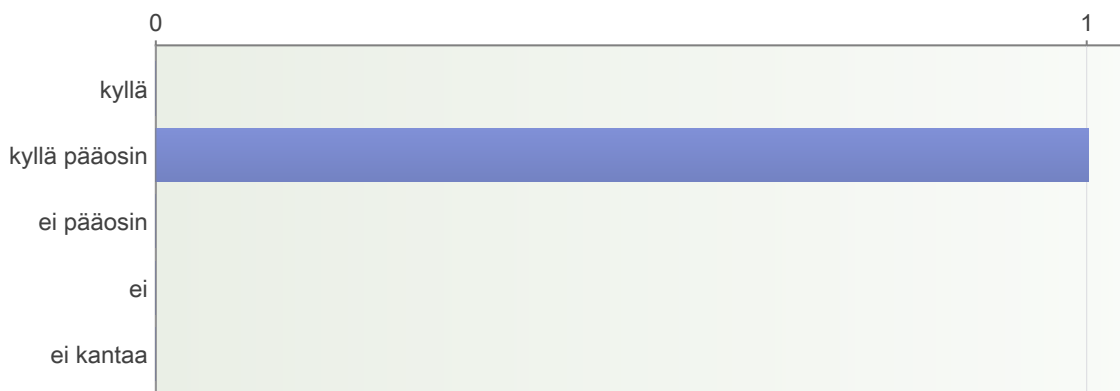
52. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan mahdollisuuden järjestämisvastuun toteuttamiseen ovat vähintäänkin riittävät. Korostamme, että maakunta ei saa asettaa tarpeettomia hyväksymiskriteerejä. Pk-yrittäjien ja uuden yrittäjyyden näkökulmasta on ratkaisevaa, että kriteerit ovat kohtuulliset ja hyväksymismenettely kevyt. Lähtökohtaisesti sen, että täyttää palvelutuottajalain vaatimukset, tulee riittää myös maakunnalle.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla on 51 § mukaan mahdollisuus yksipuolisesti muuttaa suoran valinnan palveluntuottajan kanssa tehtyä sopimusta sekä palveluista maksamiensa korvausten määrää ja perusteita. Maakunnan päättämät muutokset astuisivat voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua. Tämä aika on yrittäjälle liian lyhyt toiminnan sopeuttamiseen. Kohtuullinen siirtymäaika olisi vähintään kolme kuukautta.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

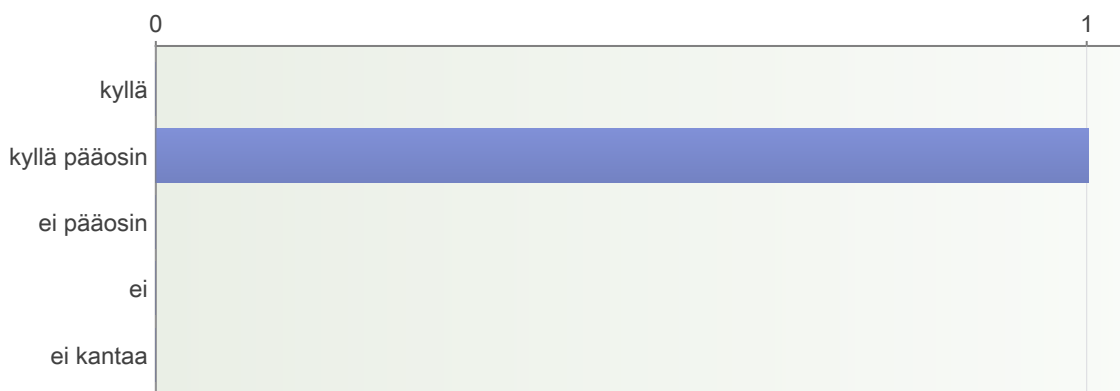
Vastaajien määrä: 1

- Eri maakuntien vertailun toteuttamiseksi olisi säädettävä velvoittavasti maakuntien yhteisestä kustannuslaskennan mallista. Maakunnat ja niiden liikelaitokset aloittavat toimintansa ns. puhtaalta pöydältä, joten tällaisen veloitteen toteuttaminen ei aiheuttaisi hankaluuksia, hallinnollisia tai taloudellisia kustannuksia. Päinvastoin yhteinen kustannuslaskennan malli todennäköisesti helpottaisi maakuntien työtä. Vaatimukset kustannusrakenteen avaamisesta (57 §) ovat osin kohtuuttomia ja tarpeettomia. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden osalta sekä valvonnan toteuttamiseksi virallisten tilinpäätöstietojen ilmoittaminen sekä tuotteiden hintojen ilmoittamisen tulee riittää.
- Julkisen sektorin palveluntuottajan on pystyttävä selkeään kirjanpidolliseen eriyttämiseen ja erittelyyn sote-keskusten osalta. Erittelyn pitää olla saman tasoista kuin yksityiseltä toimijalta vaaditaan.
- 60 § Palveluntuottajan vastuu hoitokomplikaatiosta ei ole esitetystä muodostaan perusteltu. Se on pk-yrittäjien näkökulmasta kohtuuton. Tähän on etsittävä jatkovalmistelussa erilaisia ja erikokoisia tuottajia tasapuolisesti kohteleva ja suhteellisuusperiaatetta noudattava ratkaisu.
- Hoitokomplikaatiot ovat hoidon yhteydessä syntyviä sivuvaikutuksia, häiriöitä tai lisätauteja, joista osa voi aiheutua hoitovirheistä, mutta osa on hoitotapahtumiin liittyviä haittoja, joita ilmenee tietyllä tilastollisella todennäköisyydellä esim. lääkehoidon sivuvaikutuksena huolimatta hoidon asianmukaisuudesta. Komplikaation ollessa tilanne, jota ei olisi voitu välttää, julkisen verorahoitteen järjestelmän on turvattava kustannukset siltä osin, kun ne eivät ole korvattavia potilasvakuutuksen piiristä.
- Varsinaisille hoitovirheille on oma vakuutusjärjestelmänsä, mutta muiden komplikaatioiden osalta kustannuksiin jouduttaisiin varautumaan erillisin vakuutuksin, mikä tulee vaikuttamaan erityisesti pienten toimijoiden mahdollisuuksiin osallistua valinnanvapauspalvelujen tuottamiseen. Tässä yhteydessä on ehdottomasti toimittava siten, että kaikki toimijat vastaavat samalla tavalla hoito-komplikaatioiden kustannuksista. Tämä tarkoittaa sitä, että myös julkisomisteiset tuottajat mukaan lukien maakunnan liikelaitokset vastaavat komplikaatioiden kustannuksista täsmälleen samalla tavalla kuin yksityiset tuottajat. Tämä on syytä kirjata selvästi näkyviin pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

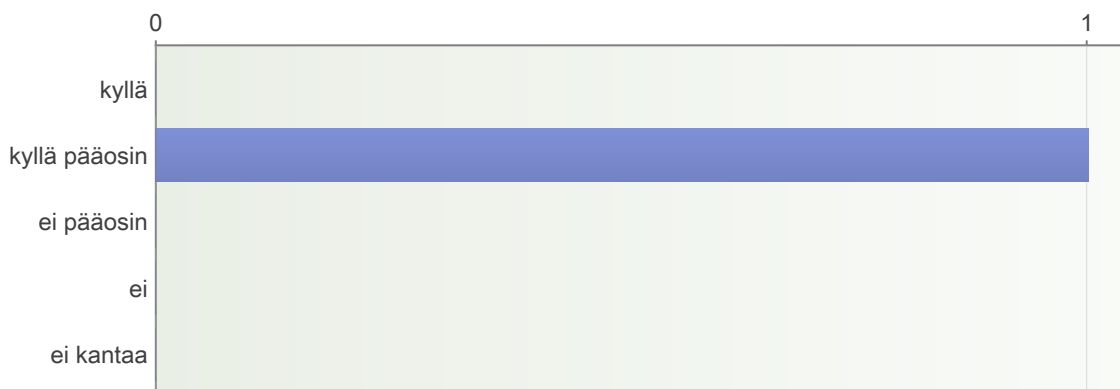
58. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tasapuolisten kilpailuolosuhteiden näkökulmasta on välttämätöntä, että sekä julkisille että yksityisille palveluntuottajille korvataan samoin perustein samoista palveluista. Palveluntuottajille maksettavat korvaukset on määriteltävä niin, että erikokoisilla tuottajilla on tosiasialliset mahdollisuudet selvittää vastuistaan. Yksityiskohtaisiin korvauserusteisiin ei vielä voi kantaa, koska niiden valmistelu on kesken. Maakunnat veloitettava valmistelevaan korvauksia vuoropuhelussa yksityisten palveluntuottajien, myös alueen pk-yrittäjien kanssa. Esitetty kiinteän korvauksen (kapitaatiokorvaus) osuus (2/3 osaa) sote-keskusten palveluissa mahdollistaa asiakkaiden erilaisten palvelutarpeiden huomioonottamisen. Suun terveydenhuoltoon esitetty kapitaatiokorvausmalli ei sovellu.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

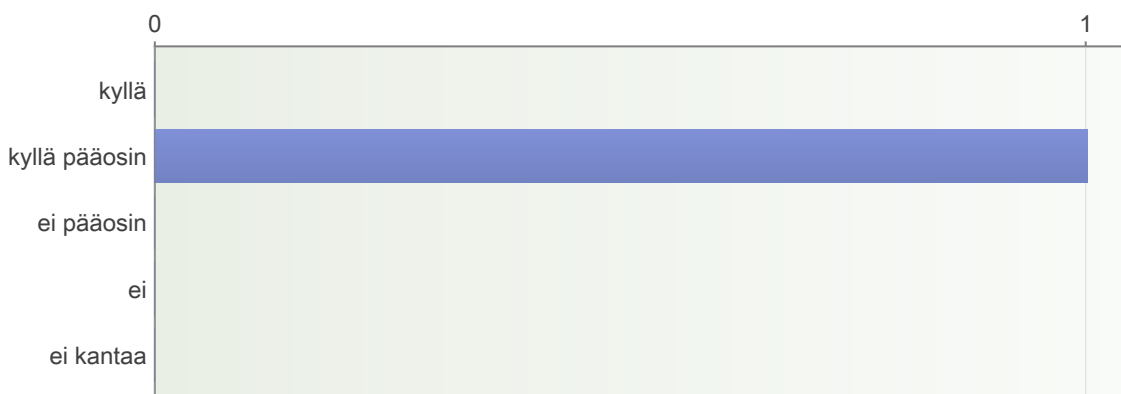
60. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiin tai yksityiskohtaisiin perusteluihin on yksiselitteisesti kirjattava, että kaikissa asiakassetelillä tuotettavissa palveluissa palveluntuottajalla on mahdollisuus tuottaa myös asiakkaan maksamia lisäpalveluja.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

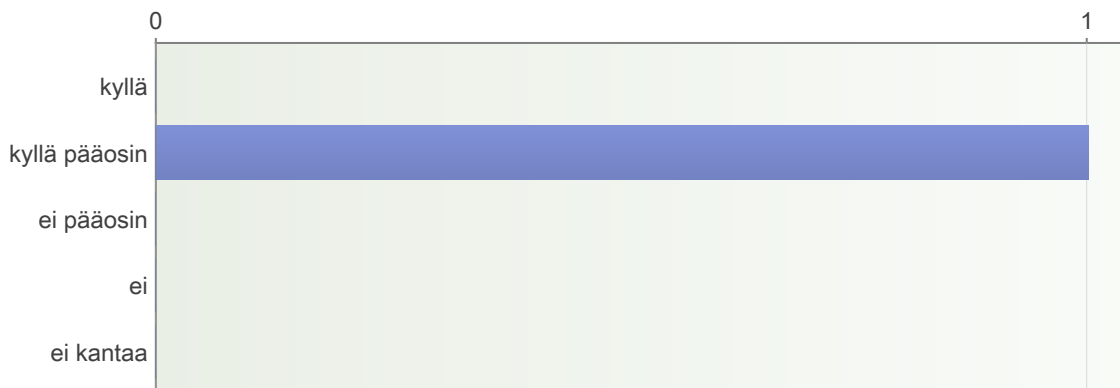
62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tasapuoliset kilpailuolosuhteet eivät täysin toteudu, koska maakunnan liikelaitokset eivät voi mennä konkurssiin. Merkittävä kilpailuneutraliteettiongelma liittyy arvonlisäveroon. Pidämme mahdollisena lieventää ongelmaa yleisperusteluihin kirjatun laskennallisen arvonlisäverokorvauksen avulla. Erityisesti pienten toimijoiden ja pk-yrittäjien kannalta on välttämätöntä, että korvausten maksu toimii sujuvasti ja maksuajat ovat kohtuulliset. Jos maakunta ajautuu maksuvaikeuksiin, pitää maakuntien rahoituslain 8 § mahdollistaa valtion lainan tai takauksen avulla varmistaa, että yrittäjät saavat korvauksen tuottamistaan palveluista. Ei ole kohtuullista, että yksittäinen yrittäjä joutuisi kärsimään maakunnan maksuvalmiusongelmista.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

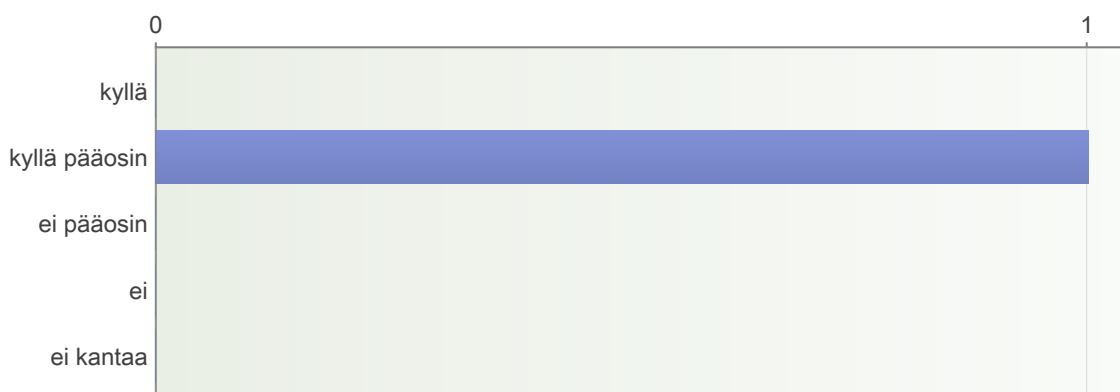
64. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteli tulisi ottaa käyttöön ensimmäisessä vaiheessa eli viimeistään 1.7.2020. Sote-uudistuksen viivästyminen on jo nyt aiheuttanut vaikeuttanut alan palvelumarkkinoiden kehittymistä. Lain voimaantulon porrastaminen ja siirtäminen vaiheittain toteutettavaksi aiheuttaa enenevässä määrin lieveilmiöitä ja vaikeuttaa pk-yrittäjien toimintaa. Epävarmuuden jatkuminen aiheuttaa myös alan keskittymistä. Kiinnitämme huomiota myös siihen, että voimassa olevaa palvelusetelijärjestelmää ja lainsäädäntöä ei tule kumota. Näin turvataan myös joustava siirtymäaika. Palvelusetelijärjestelmää tarvitaan yhä laajemmin myös tulevaisuudessa.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

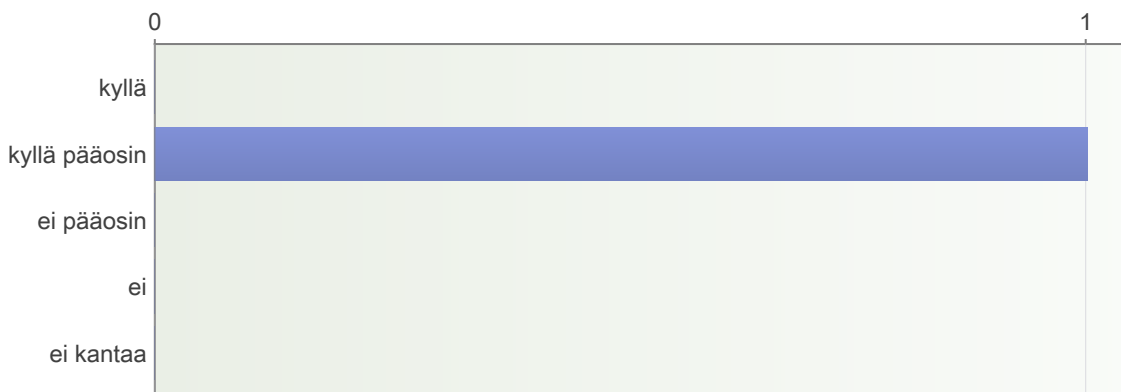
66. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaiden listautuminen esitetyllä tavalla on perusteltu. Ei kuitenkaan ole tasapuolista, jos maakunnan sote-keskus saa korvauksen listautumattomasta asiakkaasta vuodet 2021-2022. Kyseisen rahoituksen tulisi jäädä maakunnan järjestäjätahon hyväksi.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

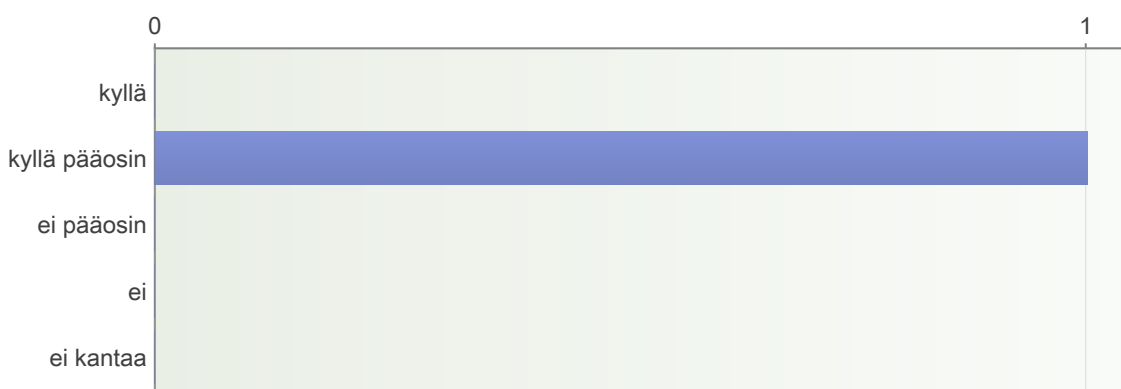
68. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suun terveydenhuollon osalta esitetty siirtymäaika on perusteltu, koska kyseisiin palveluihin tulee kehittää uusi korvausjärjestelmä.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveyspalveluiden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

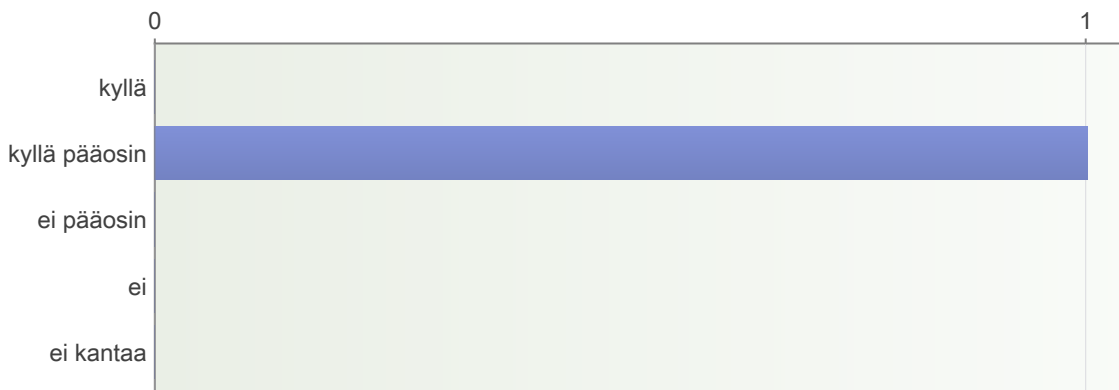
70. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos antaa yksityisille tuottajille mahdollisuuden osallistua sote-palvelujen tuotantoon valinnanvapauden tai ostopalvelujen kautta. Haasteena on tasapuolisten kilpailuolosuhteiden toteuttaminen. Maakunnan omistamalla tuotannolla on väistämättä etuja suhteessa yksityisiin toimijoihin. Näitä ovat esimerkiksi konkurssisuoja ja erilainen arvonlisäverokohtelu. Epäkohdat on pyrittävä oikaisemaan. Esimerkiksi erilainen arvonlisäverokohtelu on mahdollista huomioida korvauksia määriteltäessä. Maakunnan päätöksillä, esimerkiksi palveluketjut ja -kokonaisuudet, tuottajien hyväksymiskriteerit ja korvaukset, on merkittävä vaikutus tosiasiallisten toimintaedellytysten syntymiselle. Koska sote- ja maakuntauudistuksen keskeisenä tavoitteena on hyödyntää monituottajamallin etuja maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen tuotannossa, on välttämätöntä, että vastuu palvelumarkkinoiden toimivuudesta säädetään osaksi maakunnan järjestämisvastuuta.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos sinänsä pyrkii luomaan toimintaympäristön, jossa pienet tuottajat voivat toimia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina. Jotta tämä tavoite toteutuu, pienet ensin -periaatetta on noudatettava jokaisessa yksityiskohdassakin.
Sote-keskuksen palveluvalikoima on pidettävä rajattuna, eikä sinne tule sisällyttää erikoisaloja, ainakaan uudistuksen käynnistyessä.
Mahdollinen päätös erikoisalojen sisällyttämisestä sote-keskuksen palveluvalikoimaan, tulee tehdä myöhemmin erikseen.
Vaatus sosiaalihuollon ohjausta ja neuvontaa antavan henkilön palvelussuhteesta on poistettava.
Mahdollisuus verkostomaisten yrittäjien yhteistyössä pyörittämien sote-keskusten syntymiselle ja toimimiselle on vahvistettava kirjaamalla maininta niistä 53 § yksityiskohtaisiin perusteluihin.
Pienten tuottajien osalta tärkeimmät valinnanvapauden keinot ovat asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti. On välttämätöntä, että maakunnalle säädetään velvollisuus käyttää asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia. Maakunta voi 42 § mukaan asettaa palveluntuottajille ehtoja. Pienten tuottajien näkökulmasta vaarana on, että nämä ehdot tekevät pienten toimijoiden toimimisen palveluntuottajina mahdottomaksi.
Syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden ohella maakunnan olisi ehtoja asettaessaan huomioitava myös suhteellisuusperiaate siten, että palvelujen tarjoajina voivat toimia myös pienemmät yritykset ja järjestöt.
Vaatimukset eivät myöskään saa olla ylimitoitettuja toiminnan tavoitteeseen ja lainsäädännössä asetettuihin vaatimuksiin nähden.
Mielestämme näitä periaatteita ja niiden merkitystä pienille toimijoille tulisi yksityiskohtaisissa perusteluissa vielä vahvistaa.
Valinnanvapauspalvelujen tuottajalle aiheutuu väistämättä myös merkittävää hallinnollista taakkaa. Tätä taakkaa on julkisen sektorin toimijan joko valtakunnan tasolla ja maakunnan tasolla kohtuullistettava tarjoamalla pienten toimijoiden käyttöön ketteriä työkaluja esimerkiksi raportointi- ja tiedonantovelvoitteiden täyttämiseksi. Palveluntuottajien valvonnassa johtavana periaatteena tulee olla ohjaus ja neuvonta.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa esitetty valinnanvapausmalli, jossa esittämämme korjaukset on huomioitu, on sote-alan yrittäjille mahdollisuus. Se olisi mahdollisuus myös uudelle yrittäjyydelle, mitä pidämme yhtä tärkeänä kuin olemassa olevien yrittäjien toimintaympäristön kehittämistä.
Suurimman uuden yrittäjyyden potentiaalin uskomme syntyvän hoivapalveluihin, erityisesti ikääntyvien palveluihin sekä kotiin vietäviin ja toimintakykyä ylläpitäviin palveluihin. Näissä palveluissa yrittäjyyden kannalta tärkeimmät valinnanvapauden keinot ovat asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti.
Palveluvalikoimaltaan rajatun, käytetyimpiin palveluihin keskittyvän sote-keskuksen uskomme tarjoavan uudenlaisen yrittäjyyden mahdollisuuden terveydenhuollon ammattilaisille. Jäsenkunnasta kantautuneet viestit kertovat, että lääkäreiden kiinnostus yrittäjyyteen on kasvussa. Tässä näkynee osin yhteiskunnassa tapahtunut yleinen yrittäjyyden arvotuksen nousu. Toisaalta osa lääkäreistä kokee, että yrittäjyys tarjoaisi heille mahdollisuuden tehdä hoitotyötä omalla tavallaan, mikä ei osana suurta ketjua ole mahdollista. Myös valinnanvapauskokeilut ovat osoittaneet, että pieniä yrittäjävetoisia sote-keskuksia syntyy, kun siihen annetaan mahdollisuus.
Uuden yrittäjyyden potentiaali löytyy myös sosiaalihuollon palveluista edellyttäen, että valinnanvapauslakia muutetaan 39 § olevan palvelussuhdevaatimuksen osalta. Tällä alalla ei perinteisesti ole ollut merkittävästä yrittäjiä, mutta mahdollisuus sille nyt annetaan.
Terveys- ja hyvinvointitekniologia on tunnistettu Suomessa potentiaaliseksi kasvu- ja vientialaksi. On kiistatonta, että näiden palveluiden globaali kysyntä tulee olemaan valtava ja että suomalaisilla yrittäjissä ja yrityksissä on tässä mahdollisuuksia. Valinnanvapaus on keskeinen elementti mahdollistavan toimintaympäristön luomisessa. Valinnanvapausmalli luo pk-yrittäjille mahdollisuuden tuottaa sote-palveluja myös pienemmän väestöpohjan alueilla. Kun syntyy kysyntää, yrittäjyyden kautta syntyy yleensä myös tarjontaa. Keskeistä on, että maakunnan järjestäjinä toteuttavat valinnanvapauslain niin, että myös yksinyrittäjillä ja pk-yrittäjillä on mahdollista toimia valinnanvapautuottajina.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslain laatimisen yhteydessä on ilmeisesti ajateltu, että uudistuksen myötä kumotaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä.
Lakia ei tule kumota, vaan se päivitetään ja sen soveltamisalaa laajennetaan käsittämään kaikki julkisen tahon järjestämisvastuulle kuuluvat palvelut.
Palvelusetelijärjestelmä on osoittautunut toimivaksi tavaksi järjestää julkisia palveluja. Setelijärjestelmää on mahdollista käyttää ilman lainsäädäntöäkin, mutta mahdollistava lainsäädäntö on maakunnille, kunnille ja kuntayhtymille hyvä tuki setelijärjestelmän käytössä.
Tällä hetkellä palveluseteliä käytetään paljon ja yhä lisääntyvässä määrin varhaiskasvatuksessa. Lisäksi setelimalli mainitaan myös mahdollisena ja toivottavanakin tapana järjestää tulevia kasvupalveluja.
Palvelusetelijärjestelmän säilyttäminen velvoittavan asiakassetelijärjestelmän rinnalla yhtenä tapana järjestää myös sotepalveluja, toisi lisää toivottua joustavuutta myös maakuntien toimintaan.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Ei vastauksia.